

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

**Көрнекті қоғам қайраткері,
академик-жазушы, ұстаз-ғалым
Зейнолла Қабдоловтың 90 жылдығына арналған
«ҚАБДОЛОВ ОҚУЛАРЫ» атты
X халықаралық ғылыми-практикалық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ**

Алматы
«Қазақ университеті»
2018

**Жалпы редакциясын басқарған филология ғылымдарының докторы,
профессор Өмірхан Әбдиманұлы**

Ғылыми редакторлар:

Бисенғали З.- Ғ.Қ., Темірболат А. Б., Солтанаева Е. М.

Көрнекті қоғам қайраткері, академик-жазушы, ұстаз-ғалым Зейнолла Қабдоловтың 90 жылдығына арналған «Қабдолов оқулары» атты X халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Алматы: Қазақ университеті, 2018. – 221 б.

ISBN 978-601-04-3392-2

Жинаққа көрнекті қоғам қайраткері, академик-жазушы, ұстаз-ғалым Зейнолла Қабдоловтың 90 жылдығына арналған «Қабдолов оқулары» атты X халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген. Конференцияда жасалған баяндамалар негізінен З. Қабдолов шығармашылығының сыр-сипатын және қазіргі әдебиеттанудың өзекті мәселелерін қамтиды.

Ғылыми жиын материалдары студенттер мен магистранттарға, ізденушілер мен жас қаламгерлерге, қалың көпшілікке арналған.

ISBN 978-601-04-3392-2

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2018

МАЗМҰНЫ

1-СЕКЦИЯ.

З.ҚАБДОЛОВ – ҰСТАЗ, ҒАЛЫМ, ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ

Әбдиманұлы Ө. Рухани жаңғыруды ұлықтаған ұстаз	3
Сейітжанұлы З. Тұнық ойдың тұнбасы	11
Кәрібозұлы Б. «Қазақтың Қабдоловының» туғанына 90 жыл.....	17
Тілепов Ж. Қарымды қаламгер З. Қабдоловтың шығармашылық әлемі.....	30
Ахметова К. Ұстазын пір тұтқан шәкірт	38
Әбілхак М. Смағұлов Ж., Академик З. Қабдолов ұлттық әдебиеттануындағы ғылыми мектептер хақында	41
Болатова Г., Болатова Г. Әуезовтану және З. Қабдолов	48
Әбдіқұлова Р., Мекебаева Л., Оспанова А. М. Әуезов шешендік мектебінің түлегі	55
Қалқабаева С. Зейнолла Қабдоловтың ғылыми-әдеби шығармашылығы	61
Қамарова Н. Сөз өнеріндегі өшпес із	65
Мұқашева М. Айналасына нұр шашып жүретін	76
Бірәлі Г., Киелі Әуезов аудиториясы және Зейнолла Қабдолов рухы.	78
Дәрібайұлы С. Ой тұмар.....	85
Шортанбаев Ш. Зейнолла Қабдоловтың тұлға шығармашылығын оқытудағы өзіндік ұстанымдары	89
Ақтанова А.С. Жазушының бас кітабы.....	97
Қайып А. Азамат болу – міндетің !	101
Мәмбетов Ж. Тәлімгер (Академик Зейнолла Қабдолов туралы).....	107

2-СЕКЦИЯ.

ӘДЕБИЕТ ТЕОРИЯСЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Бисенғали З. «Сөз өнері» және әдеби стиль	113
Мүтiev З. Академик Зейнолла Қабдолов және қазақ өлеңінің теориялық мәселелері	122
Жаксылыков А., Алпысбаева Т. Архетип пути в повести Ануара Алимжанова «Дорога людей»	132
Мауленов А. Т. Әбдіков шығармаларындағы мифологиялық дуализм мәселелері	139
Солтанаева Е.М. XX ғасырдың соңғы ширегіндегі қазақ-орыс әдеби байланыстарының кейбір формалары.....	154

III – СЕКЦИЯ

ЖАС ҒАЛЫМДАР МІНБЕРІ

Бижанова А. Илияс Жансүгіров поэзиясындағы ақындық екпін	166
Хуатбекұлы Е., Баязитов Б.Б. Идеологияға дискурстық талдау	169
Шоинжанова М.Т. М.Х. Дулатидің «Тарих-и-рашиди» еңбегінің қазақ әдебиетіндегі орны	172

**Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
филология ғылымдарының докторы, доцент
Болатова Гүлжан Жамбылқызы
Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ,
филология ғылымдарының кандидаты, доцент
Болатова Гүлжауһар Жамбылқызы**

ӘУЕЗОВТАНУ ЖӘНЕ З. ҚАБДОЛОВ

Әуезовтану ғылымның дербес тармағы ретінде айтарлықтай тарихқа ие. 20-30 жылдары жазушының алғашқы шығармаларын зерттеуден бастап, ұлы жазушының шығармашылық өмірін де қамтитын, күні бүгінге дейін жалғасын тауып отырған әуезовтану ғылымы әлем әдеби процесінен ойып тұрып орын алады. Сонымен қатар әуезовтану қазіргі қазақ әдебиеттану ғылымының ірі ғылыми бағыттарының бірі болып табылады.

Әуезовтанудың ілкі нышандары өткен ғасырдың 20-жылдары бастау алғанын жоғарыда айттық. 30-жылдарға қарай қаламгер драматургиясы туралы алпыстан астам мақала және сыни зерттеулер жарияланып үлгерді. Оның негізін қалап, қабырғасын қатайтқандар С. Мұқанов, Ғ. Мүсірепов, М. Қаратев, Ә. Тәжібаев, Б. Кенжебаев сынды қазақтың белді жазушылары болды. Олардың еңбектерінде М.О. Әуезовтің әдеби-қоғамдық қызметі қазақ халқының рухани өмірін жаңғыртып, мәдениетін дамытуға қарқын берген қайраткер ретінде лайықты бағасын алды.

Оларды шартты түрде әуезовтанудың алғашқы зерттеушілері деп аламыз. Алғашқы зерттеушілердің еңбектері әуезовтанудың қалыптасуына заңды түрде берік іргетас болып қаланды. Сол жылдардағы ғылыми-сын мақалалары, тарихи зерттеулер таптық-идеологиялық жүйенің шырмауынан шыға алмағанмен, таза ғылыми тұжырымдама, теориялық талдау тұрғысынан әуезовтанудың алтын қорын қалыптастыра алды.

Олардың кейінгі жылдары З. Кедрина, Қ. Нұрмаханов, А. Нұрқатов, З. Ахметов, Л. Әуезова, З. Қабдолов секілді зерттеушілер жалғастырды. Есімдері аталған зерттеушілердің көзқарастары жазушы шығармаларының историзм принципіне, әсіресе суреткер прозасының поэтикасына арқа сүйеп отырды. Әрине, сол зерттеулердің бел ортасында 500-ден астам ғылыми еңбек

арналған «Абай жолы» эпопеясы тұрғаны да кездейсоқ құбылыс емес.

Оларда алғаш рет жазушы прозасының ұлттық келбетіне, төл ерекшеліктеріне, М.О. Әуезов шығармаларының тарихи тамырларына, төл авторлық ой және оның роман құрылысында көрініс табу тәсілдеріне, тарихи және көркемдік шындықтың арақатынасына қатысты мәселелер қарастырылды. Авторлар эпопеяның поэтикасы мен историзмі проблемаларын оның төл сипатының маңызды ұлттық ерекшелігі ретінде зерттейді.

М.О. Әуезов өмірі мен шығармашылығын, роман-эпопеяның ұлттық ерекшелігін алғаш зерттеушілердің арасында Л. Әуезованың еңбектері сол кезең үшін айтулы жаңалық болды. Ғалым М.О. Әуезов көркем прозасындағы историзм принциптерін тұңғыш рет ашып көрсеткен болатын. Ал эпопеяның ұлттық-мәдени маңызы туралы С. Мұқанов, Ғ. Мүсірепов, М. Қаратаев, З. Ахметовтер жазды. Олар Мұхтар Әуезов эпопеясының поэтикасы мәселелерін романды өмірге әкелген шығармашылық тарихымен өзара байланыста тексеріп, шығарманың маңызды идеялық-көркемдік ерекшеліктері, идеялық проблематикасы, кейіпкер бейнелерінің көркем сомдалуы, сюжеттік-композициялық құрылысы сияқты тұстарына тереңдей бойлады.

60-жылдардан бастап, 80-жылдардың екінші жартысына қарай жазушының әдеби-көркем мұрасының жаңа қырларын қарастыру тенденциясы айқын байқалды. Бұл құбылыс қазақ әдебиетінің біртуар классигінің тұлғасы және шығармашылығына қатысты әдеби-сын еңбектерін, тарихи-биографиялық материалдарды ғылыми жүйелеу барысында да қатар жүріп жатты.

М.О. Әуезовтің 80 жылдығын (1977) тойлау әуезовтанудың дамуын жаңа белеске шығарғаны белгілі. Сол айтулы оқиғаға дейін 600-ден астам ғылыми еңбек жазылып, қазақ тілінде жазушы шығармаларының 16 томдық, артынша 20 томдық толық академиялық жинағы, орыс тілінде 5 томдық шығармалар жинағы баспаға әзірленді.

Қайта құру жылдары мен Қазақстанның мемлекеттік тәуелсіздігі 90-жылдардың соңына қарай ұлттық сана-сезімнің күрт өсуіне жағдай жасады. Осы кезеңнен бастап әуезовтану түрліше көзқарастар тұрғысынан зерттеле бастады. Бірақ бұл еңбектер бұ-

рынғы әуезовтануға қатысты зерттеулердің құнын да, М.О. Әуезов шығармаларының биіктігін де кеміткен жоқ, керісінше, оларды жаңа мазмұнмен байыта түсті.

Тәуелсіздік жылдарындағы зерттеушілердің көзқарасындағы жаңалық ретінде эпопея авторының өмірі мен шығармашылығы жан-жақты әрі объективті түрде, ешқандай идеологиялық қыспақсыз, таза ұлттық келбетін аша отырып зерттеліп келе жатқанын атап көрсетуге болады.

Әуезовтану ғылымына бұл кезеңде эпопеяның көркемдік-идеялық және тарихи ерекшеліктерін қарастырған Р.Бердібаев [1], жазушы шеберлігін зерттеген А.Байтанаев [2], классиктің қолжазба мұраларын жан-жақты әрі егжей-тегжейлі зерделеген Қ.Мұхаметханов [3], абайтанушы Мұхтар Әуезовтің ғылыми шығармашылығын жүйелеп, қазіргі әуезовтанудың өзекті мәселелері мен басты бағыттарын айқындап берген М.Мырзахметов [4], М.О.Әуезов шығармаларының көркемдік-идеялық ерекшеліктерін зерттеген Ш. Елеукенов [5], Х.Сүйіншәлиев [6] тағы басқа ғалымдар үлкен үлес қосты.

Осы кезеңде ұлы жазушының өмірі мен шығармашылығын зерттеуге елеулі үлес қосқан академик З.Қ. Қабдолов болды. Ол қаламгердің көпқырлы суреткерлік шеберлігін сөз өнерімен тығыз байланыста қарастырады. Әуезовтану З. Қабдоловтың өмірінде ерекше орын иелейтіні заңдылық, сондықтан да ұлы тұлғаға тұтас роман-эссесін арнады. «Менің Әуезовім» – ұлы жазушының қаламгер, ғалым әрі ұстаз ретіндегі ұлы бейнесі өмірлік сюжеттер мен тарихи-өмірбаяндық деректердің үйлесімі арқылы сомдалған кесек туынды. Авторға осы еңбегі үшін 1998 жылы Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сыйлығы берілді. Роман әуезовтануға қосылған аса қомақты үлес әрі әдеби-ғылыми маңызы өте ауқымды болғандықтан, жалпылық сипаттағы шағын мақала төңірегінде ол жайлы сөз өрбіту әбестік болар еді. Сондықтан да роман жайлы мардымды пікірлерді кейінге қалдырып, З. Қабдоловтың М.О. Әуезов және әуезовтану жайындағы ой-толғаныстарына үңілгенді жөн санадық.

Өз естеліктерінде «Абай Құнанбаев та, Мұхтар Әуезов те – жомарт табиғаттың жарық дүниеге тым сараң сыйлайтын біртуарлары, халқымыздың парасат әлеміндегі ғасырлық ғажайыптар, саф таза сұлу, айрықша оқшау құбылыстар. Айтты айтпады,

қазақ әдебиетінің ХІХ ғасырдағы асқар белі – Абай, ХХ ғасырдағы заңғар биігі – Әуезов. Әдебиетке ең қатал сыншы, ең әділ төреші уақыт десек, сол уақыттың өзі осыны дәлелдеп отыр» [7, 96-б.], – деп жазады З. Қабдолов.

З. Қабдолов ұлы жазушының әрі шәкірті, әрі көп жылдар бірге қызмет еткен әріптесі болғандықтан, Мұхтар Әуезовтың тұлғасы туралы да, өмірі мен шығармашылығы туралы да басқаларға қарағанда ерекше тереңірек жазады. Бұл жағынан алғанда ұлы классиктің қайталанбас келбетін, Әуезов кейіпкерлерінің образдарын сомдай білді, сонымен қатар Мұхтар Әуезовтің жас қаламгерлер мен ғалымдардың өсіп жетілуіне ықпалын мейлінше терең сипаттайды.

Зерттеуші ұлы жазушының ұстаз ретіндегі тұлғасын сипаттай келе: «Қазақ университетінде біз де оқыдық. Бірақ, біздің бүгінгі шәкірттерден айырмамыз, аздап мақтаныңқырап айтсам, артықшылығымыз – Мұхтар Әуезов лекциясын тыңдағанымыз дер едім... Сөз өнерінің інжу-маржаны, қазіргі қазақ әдебиетінің шыңы Шекспир мен Гете, Бальзак пен Достоевский, Толстой мен Шолохов шығармалары секілді бүкіл әлемдік классикаға айтулы үлгі боп қосылған «Абай» эпопеясын туғызған Әуезов Мұхтар өзінің ұстаздық ісін көркем сөз ұстасы ретінде суреткерлік қызметімен қатар қоймаса, төмен қоймайтын», – деп жазады [8, 67-68 бб.].

З. Қабдолов Мұхтар Әуезовтен бес жыл оқиды, он бір жыл кафедрада бірге қызмет істейді. Шәкірті ғана емес, туған інісі немесе баласы секілді бауырында жүріп, аса ыстық ағалық, әкелік мейірімін кереді. Сондықтан да Мұхтар Әуезов жайлы естеліктерге, оның шығармаларына айтылған сынға көбінесе сын көзімен қарайды. Кейбір естеліктерден ұлы жазушының өр тұлғасы, өзгеше болмыс-бітімі көрінудің орнына естелік авторының жеке пікірі басым түсіп жататынына қынжылыс білдіреді немесе тиісті бағасын беріп отырады, ал кейде шығармалары туралы айтылған сынға қатысты кемеңгер ойшылдың өзінің пікірлерін ескертеді. Елуінші жылдары алғаш жарияланған тұста «Абай» романы туралы жазылған «Халықтық эпопея» деген көлемді әрі терең мазмұнды мақаланың шығуын сол кездегі қазақ көркем-әдеби сынының елеулі оқиғасы ретінде бағалайды. Авторы – Ілияс

Омаров. Мақаланы тұщына оқып шыққан соң, ұлы Мұхтар Әуезов 1958 жылғы 23 тамызда Ілияс Омаровқа ризашылығын білдіре хат та жолдап, «Омаровтың сыны – жалтақы, жалтанкөз сын емес. Қайтеді, не айтады дегендей, аялсыз, алаңсыз алғыр, адал ақыл толғауы бар. Ары мен өзі ғана болып сөйлеген биік сапалы, азаматтық қасиет иесі сөйлеп отырғанын көремін» [8, 243-б.], – дейді. Ғұламаның осы сөзіне иек арта отырып, З. Қабдолов «Халықтық эпопеяға» бұдан артық биік, әділ баға беру қиын шығар дегенді айтады.

Мекемтас Мырзахметовтің «Мұхтар Әуезов және абайтану проблемалары» атты зерттеуіне пікір білдірерде З. Қабдолов біршама сақтық танытады. Зерттеушінің талдаулары мен толғаныстары қалың көпшілікке бұрын-соңды таныс болмағанын деректерге негізделіп, эстетикалық ой-пікірлері мен тұжырымдары нақты шыққанын Мұхтар Әуезовтің әдеби-мемориалды музейінде ғалым-жазушының әдеби-ғылыми архивін еркін аралауға мүмкіндік алғанымен байланыстырады.

Мұхтар Әуезовтің ғалым ретіндегі баға жетпес екі биік шыңының бірі қазақ әдебиеттануына, соның ішінде фольклорын зерттеуге қосқан зор үлесі десек, екіншісі – Абайдың ғылыми өмірбаянын жасағандығы. Сондықтан да қазақ әдебиеттану ғылымының арнасында абайтанудың қалыптасуы мен алғашқы дамуы Мұхтар Әуезов есімімен байланысты болуы заңды. Кейінгі буын зерттеулер ғалым негізін қалап берген концепцияға арқа сүйеді. З. Қабдолов Абайдың ғылыми өмірбаянын жазарда М.О. Әуезовтің барынша көрегендік танытқанын, оны төрт рет жаңалап жазып, сол төрт түрлі нұсқасын ұдайы жетілдірумен болғанын айта келе, «Міне, осы еңбекке материал жинап, тапқан тарихи деректерін іріктеп, екшеп, оны абайтанудың қайнар көзі мен байлық қорына айналдырудағы М. Әуезовтің еңбегі тағы да ұланғайыр. М. Мырзахметов осы шындықтың бетін жақсы ашып, жете тексерген» [8, 256-б.], – дейді.

Зейнолла Қабдоловтың М.О. Әуезов және оның шығармашылығы турасындағы пікірлер мен сындарға қатысты көзқарасынан тыс, жазушының көркем сөз ұстасы ретіндегі шеберлігіне, оның тұлғасына қатысты естелік әрі ғылыми тұжырымдары – әуезовтануға қосқан үлесінің үлкен тармағы.

Алып суреткердің әлеуметтік тұлғасы ерте жетілгені, эстетикалық көзқарастары да ертерек қалыптасқандығын оның тырнақалды туындысы – осыдан тура бір ғасыр бұрын жарық көрген «Адамдық негізі – әйел» атты көсемсөзінен байқаймыз. Осы жөнінде З. Қабдолов: «Тақырыпты талдау мәнерінен, түрлі жайды топшылау, толғау машығынан оның өз ортасынан озған білімі мен мәдениеті саз береді. Әуезовтің пайымдауынша, әйелдің бас бостандығы, азаматтық құқы деген тек бір әйелдің жеке қара басы үшін ғана емес, сол әйел негіз болып отырған бүкіл адам қауымының тағдыр-тіршілігі үшін қажет... Өнер өмірден туатыны мәлім. Әуезовке біткен өнердің қайнаркөзі оның өзі таныған өмір десек, Әуезов шығармашылығындағы ең бір іргелі тақырыптың басы, ірі идеяның бастауы – оның өнер жолының басындағы осынау очерк-эссе» [7, 99-б.], – деп жазады.

Жалпы, Мұхтар Әуезовтің қазақ халқына сіңірген еңбегі оның халқымызда бұрын-соңды болмаған дүниелердің басын бастап кеткендігі десек, артық айтқандық болмас. Өзі туып-өскен жерінде, Абай елінде, Шыңғыстау жерінде он сегізінші ғасырдың сексенінші жылдары болған, суреткердің жас жанына қатты бататын қанды оқиғаны арқау ете отырып, сол көне мазмұнды қазақ сөз өнерінде бұрын болмаған су жаңа соны пішінге келтіріп, «Еңлік – Кебек» пьесасын жазып, сахналандырды. Бұл жағынан келгенде ғұламаны заңды түрде қазақ драматургиясының атасы деп атаймыз. З. Қабдолов пьесаның идеялық-көркемдік тұстарына, қазақ өнеріндегі маңызына тоқтала келе, біріншіден, «Еңлік – Кебек» қазақ театрының шымылдығын ашқан тұңғыш шығарма екендігін, екіншіден, осы трагедия суреткердің өнер жолы оның өмір жолымен тығыз байланысты екендігін көрсететінін, үшіншіден, драматургтің тырнақалды туындысының тамырлы тақырыбын – мәңгілік тақырып – махаббат пен жауыздық тақырыбын өзі білетін өмір ақиқатынан ойып алғандығы, осы мазмұнға көркемдік қасиет дарытып, идеялық жағынан игеруде аса көрегендік танытқанын айтады.

Көркемдік қасиет демекші, Мұхтар Әуезовтің көркемдік шеберлігі драматургия арқылы қалыптасты дедік. Оны сөз өнерінің өзге салаларымен бірге дамыта жетілдіріп, жазушы көркем прозаға кіріп келді. 1921 жылы жарияланған прозадағы алғашқы

әңгімесі «Қорғансыздың күні» болды. З. Қабдолов өз жазбаларында жас жазушы деген тіркестік аса шартты ұғым екенін, жазушы болған соң, ішкі рухани әлемі жас болмауға, өзі де шебер болуға тиіс екенін тілге тиек еткен болатын. «Қорғансыздың күні» оқушысын ең алдымен жиырманың аз-ақ үстіндегі жазушының осыншама шеберлігіне қайран қалдырады, сол кездің өзінде батыс-шығыс әдебиеттерін жетік білетін мол білімі аңғарылады. Әңгіме жалпы Әуезов қаламынан туған дүниелерде көп кездесетіні сияқты, әсем табиғат көріністерін суреттеуден басталады. Табиғаттың әсерлі суретін көз алдыға әкеле отырып, Күшікбай батыр жайындағы оқиғасы тартымды, «Қорғансыздың күнінің» фабуласымен ұштасып кеткен қызық эпизод, ел аузындағы аңызды жалғайды. З. Қабдоловтың пікірінше, дәл осы тұста автордың екі түрлі қасиетін: өмірді бейнелеудегі шыншылдығы мен ортаны танытудағы ұлттық ерекшелігін анық тануға болады әрі осы қасиеттер әңгімеге нақтылық, нұсқалылық және заттық сипат береді.

Суреткерлік шеберлік және көркемдік қасиет тұрғысынан келгенде, С. Мұқанов айтпақшы, «Қорғансыздың күні» атты алғашқы әңгімесімен Мұхтар Әуезов шын мағынасындағы еуропалық прозаның дәрежесіне көтерілді. Одан кейін дүниеге келген «Оқыған азамат», «Қыр әңгімелері», «Үйлену», «Ескілік көлеңкесінде», «Барымта», «Кінәмшіл бойжеткен», «Қаралы сұлу», «Жуандық», «Кім кінәлі», «Сөніп-жану», «Жетім», т.б. сияқты сыншыл реализм әдісімен жазылған бірқатар прозалық шығармасы Мұхтар Әуезов прозасын жаңа белеске шығуға дайындады. Жоғарыда аталған әңгімелердің қай-қайсысында болмасын, зәбір көргендер мен жапа шеккендер озбыр топтың ығына жығылып, күресуге қауқар таба алмайды. Ал бұларға қарағанда біршама ілгері басып, қаналған адамның озбырлыққа қарсы ашық айқасын көрсететін «Қараш-Қараш оқиғасы» повесі «идеялық-көркемдік жағынан жиырмасыншы жылдардағы Әуезов прозасының шоқтығы» болды.

М.О. Әуезов 30-40 жылдарда ғылыми және ғылыми педагогикалық қызметпен жағаласа жүріп, «Іздер» (1932), «Білекке білек» (1933), «Қасеннің құбылыстары» (1933), «Үш күн» (1934), «Құм мен асқар» (1935), «Шатқалаң» (1935), «Бүркітші» (1937),

«Асыл нәсілдер» (1947) атты бірнеше әңгімелер берді. З. Қабдоловтың пікірінше, «Осының бәрі Мұхтар Әуезовтің эпикалық жанрдағы ұлы эпопеяға – өзінің бас кітабына барар жолдағы әрекеттері болатын» [7, 121-б.].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Бердібай Р. Қазақтың тұңғыш эпопеясы: («Абай жолы» роман-эпопеясының творчестволық тарихы, идеялық-көркемдік ерекшеліктері) // Бердібаев Р. Қазақ тарихи романы. – Алматы, 1979. – Б. 17-136.
2. Байтанаев А. Мастерство М.О. Ауэзова в эпопее «Путь Абая»: автореф. дис. ... докт. филол. наук. – Алма-Ата, 1971. – 65 с.
3. Мұхаметханов Қ. Қаламгердің қолжазба мұрасы жайында: (М. Әуезовтің «Абай жолы» романының жазылу тарихына қатысы бар кейбір жазбалар жайлы) // Қазақ әдебиеті. – 1982, сентябрь – 24. – Б. 4-13.
4. Мырзахметов М. Мұхтар Әуезов және абайтану проблемалары: Монография. – Алматы: Ғылым, 1982. – 296 б.
5. Елеукенов Ш. Мағжан мен Мұхтар: ұлт тақырыбын дамытудағы ізденістер // Мұхтар мұрасы – Наследие Мухтара: Ғылыми мақалалар мен зерттеулер / құраст. Ш. Ыбыраев, С. Қорабаев. – Алматы: Қазақстан, 1997. – Б. 166-198.
6. Сүйіншәлі Х.Ж. Мұхтар Омарханұлы Әуезов. – Алматы: Қазақ университеті, 1999. – 51 б.
7. Қабдолов З. Шығармалары. 4-т. – Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2013. – 318 б.
8. Қабдолов З. Шығармалары. 5-т. – Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2013. – 328 б.

**Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
филология ғылымдарының кандидаты,
профессор Әбдіқұлова Р.М.,
филология ғылымдарының кандидаты,
доцент Мекебаева Л.А.,
PhD, аға оқытушы Оспанова А. Ә.**

М. ӘУЕЗОВ ШЕШЕНДІК МЕКТЕБІНІҢ ТҮЛЕГІ

Қазақ шешендік өнерін зерттеудің егемендікке дейінгі талайлы тағдыры салдарынан шешендік сөздің бір түрі саналатын академиялық шешендік жайы енді ғана сөз бола бастады десе де болады. Қазақтың ғұлама ғалымы А. Байтұрсыннов шешендіктің бұл түрін: “ Білімділердің, ғалымдардың пән мазмұнды сөйлегені білімір шешен сөзі деп аталады”/ 1, 405/-